

Návrh

Koncepcia práce so športovo talentovanou mládežou na roky 2015 – 2020

V súlade s Koncepciou štátnej politiky v oblasti športu – Slovenský šport 2020, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 726 z 19. decembra 2012, je cieľom v tejto oblasti skvalitnenie prípravy športovo talentovanej mládeže, zvýšenie efektivity výberu športových talentov a kvality ich prípravy do 23 rokov, najmä pre potreby športovej reprezentácie SR a to diferencovane, so strategickým zámerom do roku 2020. Ďalej je to prehĺbenie spolupráce príslušných štátnych inštitúcií, samospráv a športových organizácií.

Športová prax potvrdzuje, že vrcholný výkon môže dosiahnuť len talentovaný jedinec za priaznivých podmienok a optimálnej starostlivosti o jeho prípravu. Talent predstavuje súbor priaznivých vlôh (biologických, motorických, psychických aj sociálnych) pre dosahovanie vrcholového športového výkonu v príslušnom športe.

Výber športovo talentovanej mládeže je dlhodobý vedecky zdôvodnený proces, ktorý sa realizuje na všetkých etapách športovej prípravy a je zameraný na vyhľadávanie vhodných jedincov, ktorí sa uplatnia vo vrcholovom športe.

Systém výberu a podpory športovo talentovanej mládeže charakterizujú nasledovné podmienky:

- etapovitosť výberu talentovanej mládeže,
- postupnosť a nadväznosť športovej prípravy,
- profesionálne trénerské, organizačné a odborné zabezpečenie,
- kontrola plnenia stanovených cieľov vo všetkých etapách a na všetkých úrovniach.

V súčasnosti, musíme konštatovať, že sa tieto charakteristiky v systéme podpory športovo talentovanej mládeže, z rôznych príčin, dôsledne nedodržiavajú.

Zmeny v spoločnosti za ostatné dve desaťročia sa postupne premietli aj do systému starostlivosti o športovo talentovanú mládež. Medzi pozitíva, ktoré tieto zmeny priniesli určite patrí otvorenie sa svetu a možnosti pre našich športovcov pripravovať sa a súťažiť v zahraničí v lepších podmienkach, dovoz kvalitného športovo technického vybavenia pre športové odvetvia, vznik národných športových zväzov a ich etablovanie sa v medzinárodných športových štruktúrach a iné. Bohužiaľ, viac bolo asi negatív, ktoré sa premietli do súčasného slovenského športu. Prišlo k zrušeniu jednotlivých článkov systému športovej prípravy mládeže (tréningových stredísk mládeže a školských športových stredísk), k znižovaniu hodín a hlavne kvality vyučovania telesnej výchovy v školách, nezáujem detí a mládeže o šport a pohybovú aktivitu. Prišlo k zmenám v podpore športu a inflácii cien v športe, privatizácii a rušení športovísk, na druhej strane sa ale rokmi postupne zvyšujú nároky pre športovú prípravu v rôznych športových odvetviach.

Preto, aj na základe diskusií s odborníkmi z praxe, vedeckými pracovníkmi vysokých škôl a taktiež dlhoročnými trénermi mládeže, sme prišli k záveru, že je potrebné pripraviť systémové zmeny v starostlivosti o športovo talentovanú mládež a začať nastavovať systém na efektívny, ktorý bude postavený na celoplošnom výbere detí, s postupnosťou a nadväznosťou športovej prípravy, s profesionálnym trénerským, organizačným i odborným zabezpečením a kontrolou plnenia stanovených cieľov vo všetkých etapách a úrovniach. Je preto potrebné pripraviť koncepciu, ktorá môže pomôcť zlepšiť súčasný nedobrá stav v slovenskom športe a navrhne opatrenia pre všetkých zainteresovaných v danej oblasti.

V súlade s Čl. 24 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím¹ sa v materiáli snažíme uvedenú problematiku starostlivosti o športovo talentovanú mládež riešiť komplexne, vrátane rozvoja osobnosti, talentu a tvorivosti osôb so zdravotným postihnutím, ako aj rozvoj ich duševných a telesných schopností v maximálnej možnej miere.

Zároveň v materiáli dodržiavame princíp rovnosti príležitostí a podpory športovo talentovaných detí a mládeže zo sociálne znevýhodneného prostredia a športovo talentovaných detí a mládeže v náhradnej inštitucionálnej starostlivosti kde sa navrhuje, aby štát podporoval aj tieto športové talenty.

1. Súčasný stav

Systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež tvorí kombináciu troch systémov - školský systém, systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež národných športových zväzov a systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež troch rezortných športových stredísk – Národného športového centra v Bratislave, Športového centra polície Ministerstva vnútra SR a Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica. Tieto tri systémy nedostatočne medzi sebou komunikujú a spolupracujú.

1a) Školský systém

Školský systém výchovy a vzdelávania športovo talentovanej mládeže tvoria v súčasnosti centrá voľného času, ktoré zabezpečujú záujmové športovanie detí a mládeže na tej najnižšej úrovni a podieľajú sa na organizovaní školských športových súťaží vyhlasovaných Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „ministerstvo“). Ďalej sú to športové triedy na základných a stredných školách a športové školy.

- **Centrá voľného času** (ďalej len „CVČ“) sú školské zariadenia, ktoré vytvárajú podmienky na záujmovú športovú činnosť detí a mládeže a podieľajú sa na organizovaní školských športových súťaží vyhlasovaných ministerstvom. Spoločne so športovými krúžkami na základných školách vytvárajú základňu pre športové vyžitie detí a následný výber športových talentov.

¹ <http://www.snsip.sk/CCMS/files/dohovor2.pdf>

- **Športové triedy** (ďalej len „ŠT“) sú útvary, do ktorých sa uskutočňuje špecializovaný výber na konkrétny druh športu. Praxou sa ukázalo, že sú vhodné najmä na kolektívne športy, kde je možné vytvoriť triedu zo športovcov jedného alebo dvoch športov.
- **Športové školy** – športové gymnáziá (ďalej len „ŠŠ“) sú vzdelávacie inštitúcie, ktoré poskytujú stredné všeobecné vzdelanie a zároveň športovú prípravu, ich zriaďovateľom je príslušný samosprávny kraj (ďalej len „VÚC“), štátom uznaná cirkev, náboženská spoločnosť, iná právnická osoba alebo fyzická osoba.

Novelizáciou zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“) v roku 2013 (v § 103 ods. 11), prišlo k vypusteniu školských stredísk záujmovej činnosti zo siete školských zariadení a ich transformácii na CVČ, ktoré podporujú aj inštitucionálny rozvoj športového nadania. CVČ vykonávajú svoju činnosť vo všetkých 79 okresoch Slovenskej republiky a zabezpečujú pravidelnú záujmovú činnosť a podujatia príležitostnej záujmovej činnosti so športovým zameraním. Podľa údajov získaných k 31.12.2014², pravidelnú záujmovú činnosť so športovým zameraním vykonávalo v roku 2014 celkom 80 532 žiakov a podujatí príležitostnej záujmovej činnosti so športovým zameraním sa zúčastnilo celkom 370 493 účastníkov. Celkom CVČ zorganizovali viac ako 18 000 podujatí so športovým zameraním.

Vzdelávanie športovo nadaných detí a žiakov upravuje v § 103 až 106 školský zákon. Na základe získaných štatistických údajov k 31.12.2014, je v súlade so školským zákonom realizované vzdelávanie v 12-tich ŠŠ, v 130-tich základných školách so ŠT, v 30-tich stredných školách so ŠT a celkom v 759-tich ŠT. V ŠŠ sa vzdelávalo 3 276 žiakov približne v 40-tich športových odvetviach a pôsobilo 195 trénerov, z toho 6 trénerov I. stupňa, 22 II. stupňa, 22 III. stupňa, 75 trénerov IV. stupňa, 68 V. stupňa a bez kvalifikácie boli 2 tréneri.

V ŠT na základných školách sa vzdelávalo spolu 12 918 žiakov približne v 26-tich športových odvetviach. Najviac žiakov bolo vo futbale 3 452, v ľadovom hokeji 1 922, vo volejbale 1 857 a v atletike 1 480. V ŠT v základných školách pôsobilo 249 trénerov, z toho 65 trénerov I. stupňa, 72 II. stupňa, 64. III. stupňa, 25 IV. stupňa, 20 V. stupňa a 3 bez kvalifikácie.

V ŠT na stredných školách sa vzdelávalo spolu 1 867 žiakov približne v 32 športových odvetviach. Najviac žiakov bolo vo futbale 1 042, vo volejbale 209 a v ľadovom hokeji 140. V ŠT v stredných školách pôsobilo 60 trénerov, z toho 15 I. stupňa, 18 II. stupňa, 12 III. stupňa, 6 IV. stupňa, 6 V. stupňa a 3 bez kvalifikácie.

Podrobnejšie štatistické údaje za rok 2014 budú verejne prístupné na http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-skolstva/mladez-a-sport/sport.html?page_id=10269 .

V školskom systéme je v súčasnosti možné, v súlade s § 26 školského zákona, pre mimoriadne nadaných športovcov zabezpečiť na základných školách a stredných školách

² Štatistická ročenka „Šport v číslach“, CVTI 2014

vzdelávanie podľa individuálneho učebného plánu, na základe žiadosti zákonného zástupcu alebo plnoletého žiaka.

Financovanie školského systému – športových tried a športových škôl, legislatívne upravuje zákon č. 597/2003 Z. z. zo 6. novembra 2003 o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 597/2003 Z. z.“) a Nariadenie vlády SR č. 630/2008 Z. z. z 10. decembra 2008, ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia. V súlade s uvedeným ministerstvo každoročne rozpisuje normatívnym spôsobom finančné prostriedky pre zriaďovateľov ŠŠ a ŠT.

Financovanie činnosti CVČ sa uskutočňuje z rozpočtu územnej samosprávy. Územnej samospráve sa na tento účel poskytujú finančné prostriedky prostredníctvom podielových daní. Spôsob rozdeľovania a poukazovania výnosu dane do rozpočtu obcí a VÚC upravuje zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy v znení neskorších predpisov. Kritériá rozdeľovania výnosu dane do rozpočtu obcí a VÚC upravuje nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy v znení neskorších predpisov. Podľa § 7a zákona č. 597/2003 Z. z. sa uskutočňuje zber údajov potrebných na rozdeľovanie a poukazovanie výnosu dane obciam pre školstvo. Financovanie CVČ upravuje zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (spôsob poskytovania finančných prostriedkov obcou (§6 ods. 12) a VÚC (§9 ods.12).

Hlavné problémy školského systému pri príprave športovo talentovanej mládeže:

- nedostatočná legislatívna úprava definovania ŠT a ich podmienok zriaďovania, čo spôsobuje živelnosť a nárast ich vzniku, bez informovanosti národného športového zväzu, súčasná sieť útvarov talentovanej mládeže je zbytočne široká a neefektívna,
- absentuje celoplošné testovanie a identifikácia športového talentu u detí a celoštátny zber/zverejňovanie výsledkov testovania, taktiež poradenstvo pre rodičov pre aký druh športu má dieťa talent/predpoklady,
- nízky počet hodín telesnej výchovy (10 – 16 hodín/semester) pre študentov učiteľského štúdia I. stupňa na pedagogických fakultách, následne je potrebné vynakladať ďalšie verejné zdroje a zdroje z európskych fondov na ich ďalšie vzdelávanie,
- nedostatočne zohľadnené špecifiká a náročnosť v zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu, najmä v ŠT a ŠŠ, zriaďovanie ŠT a ŠŠ je výlučne v kompetencii samosprávy, ktorá nezohľadňuje požiadavky národných športových zväzov a tým aj štátnej športovej reprezentácie,
- absentuje inštitúcia/útvar, ktorý by zabezpečoval analytické údaje o činnosti ŠT a ŠŠ a využití finančných prostriedkov vynakladaných na prípravu športovo talentovanej mládeže, taktiež inštitúcia/útvar, ktorý by zabezpečoval nákup tovarov a služieb v súlade so zákonom č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,

- v rezortnom systéme chýba odborný orgán, ktorý by koordinoval činnosť, hodnotil by výkonnosťnú úroveň zaradených športovcov a metodicky by riadil tieto útvary,
- športové gymnázium je druh školy, ktorý je zameraný na športovcov so študijnými predpokladmi, ktorí spájajú svoju predstavu o športovej výkonnosti s prípravou na povolanie s predpokladaným vysokoškolským vzdelaním. V súčasnosti absentujú študijné odbory so športovou prípravou pre žiakov s odborným zameraním s maturitou a bez maturity, v súlade s duálnou kariérou³ v športe.

1b) Zväzový systém – centrá talentovanej mládeže

V súlade s § 8 ods. 2 písm. c) zákona č. 300/2008 Z. z. o organizácii a podpore športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov národný športový zväz (ďalej len „NŠZ“) zabezpečuje starostlivosť o športové talenty a v rámci tejto kompetencie je oprávnený si zriaďovať útvary športovo talentovanej mládeže, alebo ich nezriaďovať a starať sa individuálne o športové talenty. NŠZ môže pri výchove športovo talentovanej mládeže spolupracovať so športovými klubmi, školami, rezortnými športovými strediskami a ministerstvom, ktoré podporuje formou dotácií zo štátneho rozpočtu aj oblasť športovo talentovanej mládeže. Pre rok 2015 je pre NŠZ na športovo talentovanú mládež alokovaná suma v rámci štátneho rozpočtu z Programu 026 Národný program rozvoja športu v SR približne 7 663 000 eur. Percentuálny podiel prostriedkov použitých na športovo talentovanú mládež si zo schválenej dotácie na rozvoj športového odvetvia NŠZ určujú sami.

Centrálny zber štatistických údajov sa realizuje iba za centrá talentovanej mládeže, z tohto dôvodu uvádzame tieto údaje zozbierané k 31.12.2014⁴.

- **Centrá talentovanej mládeže** (ďalej len „CTM“) – sú útvary zriaďované pri športových kluboch a telovýchovných jednotách. Proces výberu a športovej prípravy je riadený športovými klubmi, s cieľom zabezpečiť účasť v celoslovenských športových súťažiach. V CTM sa do procesu riadenia významne zapája aj športový zväz.

V CTM bolo podľa získaných štatistických údajov k 31.12.2014 spolu celkom 6 445 športovcov z toho 1 087 dievčat. Z tohto počtu bolo 1 694 kadetov, 1 687 juniorov a 3 064 športovcov inej kategórie. Zo ŠT prišlo do CTM 173 športovcov, zo ŠŠ 300 športovcov, z iných športových klubov 635 športovcov a najviac bolo vlastných odchovancov športových klubov 1 059. Do rezortných športových stredísk bolo z CTM zaradených 75 športovcov, do najvyšších súťaží bolo zaradených 90 a do štátnej športovej reprezentácie spolu 653 športovcov. V CTM pracovalo spolu 1 271 zamestnancov. Z tohto počtu bolo spolu 997

³ Článok 16 NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1288/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje „Erasmus+“, program Únie pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport, a ktorým sa zrušujú rozhodnutia č. 1719/2006/ES, č. 1720/2006/ES a č. 1298/2008/ES
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1288&from=SK>

⁴ Štatistická ročenka „Šport v číslach“, CVTI 2014

trénerov (153 trénerov V. stupňa, 146 trénerov IV. stupňa, 284 trénerov III. stupňa, 196 trénerov II. stupňa a 218 trénerov I. stupňa), z toho 86 trénerov štátnej športovej reprezentácie. Ďalej v CTM pracovalo spolu 200 iných zamestnancov (51 lekárov, 60 masérov, 11 diagnostikov, 24 metodikov a 54 ostatných). Zamestnancov CTM podľa vzdelania – 593 zamestnancov malo stredoškolské vzdelanie, 238 zamestnancov malo vyštudovanú Fakultu telesnej výchovy a športu UK v Bratislave, 132 zamestnancov malo vyštudovanú vysokú školu s pedagogickým zameraním, iné vzdelanie malo 217 zamestnancov. V CTM pracovalo 221 interných zamestnancov a 1 598 externých zamestnancov, z toho bolo 448 dobrovoľných zamestnancov.

Hlavné problémy vzájomného systému pri príprave športovo talentovanej mládeže:

- chýba jednotná metodika, kritériá výberu a identifikácie športových talentov, národné športové zväzy majú rozdielne kritériá a spôsob výberu, absentujú vypracované modely úspešného športovca/reprezentanta,
- útvary športovo talentovanej mládeže sú dlhodobou finančne poddimenzované, okrem nízkej podpory národných športových zväzov a členského príspevku je náročné zabezpečiť iné zdroje podpory,
- mzdy trénerov mládeže nedosahujú ani priemernú mzdu v Slovenskej republike, aj preto je problematické zabezpečiť, aby so športovo talentovanou mládežou pracovali tí najlepší tréneri,
- útvary športovo talentovanej mládeže hradia komerčné náklady za využívanie športovísk, ktoré sú majetkom samosprávy,
- väčšina útvarov športovo talentovanej mládeže je zriadená pri športových kluboch a telovýchovných jednotách a ich činnosť často nepresahuje miestny rámec záujmu, chýbajú štruktúry, napr. krajských výberov, najmä v kolektívnych športoch.

1c) Rezortné športové strediská

Národné športové centrum (ďalej len „NŠC“) – je priamoriadenou rozpočtovou organizáciou ministerstva, ktorá vznikla k 1.1.2004 zlúčením Národného inštitútu športu a Centra akademického športu. V súlade s Konceptiou štátnej politiky v oblasti športu - Slovenský šport 2020, sú strategické úlohy NŠC definované predovšetkým v oblasti starostlivosti o talentovanú mládež. NŠC zabezpečuje komplexnú starostlivosť v príprave vrcholových športovcov, športových reprezentantov Slovenskej republiky a športovo talentovanej mládeže do 23 rokov vo vybraných športoch, rozvoj vzdelávacích, výchovných, diagnostických, informačných a odborných-metodických činností pre potreby športu v Slovenskej republike, poskytuje zdravotnú starostlivosť, zabezpečuje zavedenie a uplatňovanie metodík zdravotnej kontroly športovcov, ako aj metodík diagnostického sledovania funkčných zmien a trénovanosti športovcov, spracovanie a podporu systému vzdelávania v oblasti športu, vypracovanie a správu jednotného informačného systému v oblasti športu. V rámci identifikácie športového talentu vypracovalo NŠC v spolupráci so športovými zväzmi testovacie batérie v športoch: biatlon, bežecké lyžovanie, alpské lyžovanie, snowboarding, akrobatické lyžovanie, sánkovanie, rýchlokorčuľovanie,

krasokorčuľovanie, ľadový hokej, vodný slalom, rýchlostná kanoistika, veslovanie, plávanie, vodné pólo, triatlon, judo, zápasenie, taekwondo, box, šerm, atletika, cyklistika, bedminton. NŠC zabezpečilo vydanie publikácie „Rozvoj a diagnostika pohybových schopností detí a mládeže (Laczo a kol. 2013)⁵, ktorej súčasťou je aj aplikácia testovacích batérií pre identifikáciu športového talentu využiteľnú v podmienkach školského športu, ktorá vznikla v rámci projektu „Zvyšovanie kvalifikovanosti učiteľa telesnej a športovej výchovy“ realizovaným NŠC. NŠC je správcom Informačného systému slovenského športu (ďalej len „ISS“), ktorý je súčasťou informačného systému verejnej správy. Obsahom ISS je športový register, ktorý sústreďuje údaje v jednotlivých športových odvetviach. Základnými úlohami ISS je vytvorenie kľúčových registrov mapujúcich reálny rozsah pôsobenia jednotlivých osôb a subjektov v oblasti športu, vytvorenie informačného zdroja pre potreby širokej odbornej i laickej verejnosti, taktiež evidenciu finančných prostriedkov verejnej správy alokovaných v oblasti športu v rámci SR. Z dôvodu lepšej informovanosti občanov SR o športových súťažiach žiakov vyhlasovaných ministerstvom, bol od 6. októbra 2010 verejnosti prístupný webový portál, ktorý je prístupný na adrese www.skolskysport.sk. ISS ako aj webové sídlo www.skolskysport.sk sú významným článkom pri realizácii aktivít na podporu detí a mládeže v športe. NŠC taktiež zabezpečuje osvetu a propagáciu športu v SR v rôznych oblastiach, na školách, na súťažiach, cez športovcov-ambasádorov, propagačno-osvetové projekty, edičnú a informačnú činnosť. V súčasnosti je vekový priemer športovcov v podpore NŠC 20 rokov. V roku 2014 bolo zaradených do NŠC 75 športovcov v individuálnych športoch a 54 športovcov širšieho tímu ľadového hokeja do 20 rokov. Desať z týchto športovcov má uzatvorený pracovný pomer v NŠC. Športovci NŠC v roku 2014 získali celkom 7 medailí na vrcholných podujatiach typu - majstrovstvá sveta, majstrovstvá sveta juniorov do 23 rokov, majstrovstvá Európy, majstrovstvá Európy juniorov do 23 rokov. Okrem toho dosiahli tri medailové umiestnenia na letnej olympiáde mládeže. Celkové výdavky na činnosť NŠC a plnenie úloh v kontrakte medzi ministerstvom a NŠC boli v roku 2014 v sume 1 577 667,24 eur. Bližšie údaje o činnosti a hospodárení NŠC je možné získať vo zverejnenej Správe o výsledkoch rozboru hospodárenia NŠC do 31.12.2014⁶.

Športové centrum polície (ďalej len „ŠCP“) vzniklo od 1.1.2015, pôvodný názov organizácie bol Stredisko štátnej športovej reprezentácie Ministerstva vnútra SR. ŠCP je samostatná rozpočtová organizácia Ministerstva vnútra SR (ďalej len „MV SR“). Hlavnou činnosťou ŠCP je zabezpečenie prípravy športovcov na vrcholné športové podujatia (olympijské a paralympijské hry, majstrovstvá sveta a majstrovstvá Európy). Cieľom tejto činnosti je úspešné vystúpenie slovenských športovcov na uvedených podujatiach a prezentácia vyspelosti a rozvoja slovenskej spoločnosti. V súlade s touto hlavnou činnosťou a jej cieľov ŠCP zabezpečuje realizáciu tréningového procesu - plánovanie a vyhodnocovanie športovej prípravy a športových výsledkov, organizáciu a zabezpečenie materiálnych, priestorových a personálnych potrieb športovej prípravy, vyhľadávanie talentov, spoluprácu so školami, rodičmi a ďalšími partnermi športového hnutia, plánovanie, prípravu a

5

http://www.sportcenter.sk/userfiles/file/Studovna/LACZO_Rozvoj_pohybovych_schopnosti_deti.pdf

⁶ <http://www.sportcenter.sk/userfiles/file/Rozbor%20N%C5%A0C%2031.12.2014.pdf>

organizovanie dopravy, ubytovania, stravovania a ostatných nevyhnutných zložiek zabezpečenia tréningového procesu, komplexnú zdravotnú starostlivosť pre vrcholových športovcov vrátane zabezpečenia špeciálnej výživy a podporných prostriedkov, testovanie, regeneračný a rehabilitačný proces, sledovanie a zabezpečenie dodržania antidopingových zásad a pravidiel, štart športovcov na súťažiach a podujatiach doma i v zahraničí. Zároveň sa stará o ekonomické zabezpečenie činnosti, plánovanie a rozpočtovanie potrebných finančných prostriedkov, peňažné a finančné operácie na zabezpečenie prevádzky a činnosti, vedenie materiálnej evidencie, pracovnoprávnej, personálnej agendy a ostatnej zákonnej evidencie s dôrazom na individuálnu potrebu športovcov a jednotlivých druhov športu a športových disciplín. ŠCP ďalej komplexne zabezpečuje a koordinuje činnosti v oblasti vrcholového športu, výkonnostného športu a výchovy športovo talentovanej mládeže v podmienkach MV SR. Dlhodobú podporu a pomoc talentovaným juniorom poskytuje ŠCP na základe inštitútu „zabezpečovaní športovci“. V roku 2014 ŠCP získalo na majstrovstvách sveta a majstrovstvách Európy dospelých 13 medailových umiestnení. Celkový upravený rozpočet pre rok 2014 ŠCP bol v sume 2 181 021 eur spolu za bežné aj kapitálové výdavky. Bližšie údaje je možné získať zo zverejnenej Výročnej správe ŠCP za rok 2014⁷.

Vojenské športové centrum Dukla Banská Bystrica (ďalej len „VŠC BB“) – je samostatná rozpočtová organizácia Ministerstva obrany SR (ďalej len „MO SR“). Poslaním VŠC BB je zabezpečenie profesionálnej starostlivosti a prípravy športovcov na športovú reprezentáciu ozbrojených síl SR a štátnu športovú reprezentáciu s cieľom dosahovať popredné umiestnenia na olympijských hrách, majstrovstvách sveta a Európy, ako i na iných medzinárodných a vrcholových celoštátnych súťažiach, ktoré sú príležitosťou na propagáciu krajiny, kultúry a života občanov SR, organizovanie športových podujatí pre domácich a zahraničných športovcov, zabezpečenie starostlivosti o zverený hnutel'ný a nehnuteľný majetok (budovy, zariadenia, telovýchovné objekty, pozemky) s maximálnym využitím pre zlepšenie športovej výkonnosti, spolupráca so športovými zväzmi, športovými klubmi, združeniami a organizáciami v oblasti športu s cieľom poskytnutia profesionálnych podmienok pre najlepších talentovaných športovcov, aby bola zabezpečená kontinuita ich výkonnostného vrcholu. VŠC BB v spolupráci s príslušnými NŠZ zabezpečuje starostlivosť o športovcov v atletike, biatlone, cestnej cyklistike, džude, rýchlostnej kanoistike, športovej streľbe, vo vodnom slalome, vzpieraní, v zápasení, plávaní, zjazdovom lyžovaní, kulturistike, vo vodnom motorizme, v karate, triatlone, modernom päťboji a v športovej gymnastike. VŠC BB má zamestnaných 90 profesionálnych športovcov, cca 110 zmluvných športovcov vo veku 15 – 23 rokov. Tréneri športových oddielov sa ďalej starajú aj o športovo talentovanú mládež a deti. Na týchto trénerov je naviazaných ďalších cca 400 – 500 športujúcich detí a mládeže. Športovci VŠC BB získali v roku 2014 na vrcholných majstrovských súťažiach spolu 47 medailí, čo je oproti roku 2013 nárast o 18. Celkový upravený rozpočet VŠC BB pre rok 2014 bol čerpaný v sume 4 224 776 eur. Bližšie údaje je možné získať zo zverejnenej Výročnej správy VŠC BB za rok 2014⁸.

7

<http://www.scpolicie.sk/dokumenty/verejne/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%A1%20spr%C3%A1va%20SCP%202014.pdf>

⁸ http://www.dukla.sk/uploads/media/Vyrocna_sprava_2014.pdf

Hlavné problémy rezortných športových stredísk pri príprave športovo talentovanej mládeže:

- absentujú jednotné pravidlá a kritériá na zaradovanie športovcov do rezortných športových stredísk, každý rezort má svoje pravidlá/predpisy a rôzny počet tabuľkových miest pre športovcov,
- príprava štátnej športovej reprezentácie je nedostatočne koordinovaná štátom (ministerstvom),
- nedostatočný (nízky) počet zaradených mladých talentovaných športovcov, možno pre nízky rozpočet stredísk, čo v budúcnosti môže znamenať aj nižší počet seniorov reprezentantov,
- rezortné športové strediská zabezpečujú starostlivosť o športovcov v jednom športe všetky tri, napr. všetky tri strediská zabezpečujú starostlivosť o rýchlostných kanoistov, tréningový proces neprebíha spoločne, nakoľko je riadená a financovaná z rôznych zdrojov, čo môže byť neefektívne,
- nedostatočný počet tabuľkových miest na zaradenie športovcov a športových odborníkov (tréneri, členovia realizačných tímov – masér, lekár, technik a pod.).

2. Analýza údajov získaných z dotazníkov

Ministerstvo realizovalo zber údajov a iných informácií o útvaroch talentovanej mládeže prostredníctvom elektronických dotazníkov v termíne od 16. apríla do 7. mája 2015. Cieľom zberu údajov bolo získať ďalšie informácie od NŠZ a ÚTM o ich činnosti, vyhodnotiť a sprístupniť verejnosti získané informácie a zároveň tieto využiť pri formulovaní opatrení tejto koncepcie. Dotazníky ako aj spracovanie údajov je verejne prístupné na internetovej stránke ministerstva⁹.

2.a Údaje poskytnuté NŠZ

Zo spracovaných údajov z dotazníkov bolo NŠZ identifikovaných 17 293 športových talentov, zo 61 148 zaradených športovcov. NŠZ uviedli, že v ÚTM celkom pracuje 1 360 trénerov a počet identifikovaných športových talentov na trénera je 13. Celková suma, ktorou NŠZ prispievajú na ÚTM je 2 395 553 eur. Maximálna suma, ktorou NŠZ prispel na ÚTM je 427 071 eur (Slovenský tenisový zväz). Suma, ktorou NŠZ prispievajú na jeden ÚTM je od 2 200 eur do 9 818 eur.

Zaujímavá je situácia v prípade štátom zriadených ÚTM (ŠŠ a rezortných športových stredísk). NŠZ reportovali existenciu spolu 17 vlastných štátom (spolu) financovaných ÚTM a uvádzajú, že v 12 prípadoch by vedeli lepšie využiť prostriedky, ktorými sa uvedené ÚTM financujú. Len v prípade 5 športových odvetví zaradených štátom (spolu) financovaných ÚTM sú NŠZ v tomto ohľade spokojné.

⁹ <http://www.minedu.sk/elitny-sport/>

NŠZ zároveň reportovali, že z celkového počtu 1 360 trénerov je 311 I. stupňa, 324 II. stupňa, 421 III. stupňa, 155 IV. stupňa a 149 V. stupňa. Podľa mienky NŠZ v ÚTM pracujú prevažne najlepší tréneri pre športové talenty. Až 58 % NŠZ by vedelo prostriedky z verejných zdrojov, ktoré boli poskytnuté priamo na ÚTM štátom, využiť lepšie, ak by boli poskytnuté priamo ich NŠZ. Veľmi malé percento odpovedí „nie“ znamená, že na rozhodovaní o činnosti ÚTM sa podieľajú NŠZ aj zriaďovatelia spoločne v rôznom pomere, najmenší vplyv majú NŠZ na rozpočet a výber pracovníkov ÚTM. Prevažná väčšina NŠZ hodnotila športové priestory ako lepšie, ako majú športovci, ktorí nie sú zaradení v ÚTM.

Väčšina NŠZ vykonáva identifikáciu športových talentov v rôznej forme. Pri nástupe do ÚTM je športový talent identifikovaný prevažne na základe svojich športových výsledkov, zväzy pri identifikácii menej využívajú plošné testovanie športovcov. Následné sledovanie identifikovaných športových talentov sa uskutočňuje prevažne sledovaním ich výsledkov, menej už vykonávaním testov, prevažuje orientácia na výsledky v mládežníckom veku. Zo získaných odpovedí NŠZ vyplýva, že len 67 % zväzov jednoznačne umiestňuje svoje talenty do ÚTM, až 20 % zväzov svoje športové talenty do ÚTM neumiestňuje. Ďalej pri starostlivosti o športové talenty NŠZ volia mierne častejšie preplatenie nákladov športovca ako priame zabezpečenie služieb.

2.b Údaje poskytnuté samotnými ÚTM

Údaje poskytlo celkom 356 ÚTM podľa športových odvetví. ÚTM reportovali, že majú zaradených celkom 19 374 športovcov, z toho mužov v individuálnych športoch 2 639, žien v individuálnych športoch 2 422, mužov v kolektívnych športoch 11 460 a žien v kolektívnych športoch 2 853. Najviac športovcov 12 087 je vo veku 14 rokov a mladší, najmenej je športovcov 759 vo veku 21 – 23 rokov. Počet trénerov celkovo udávajú ÚTM 1 222, z toho 178 I. stupňa (NŠZ uviedli v súčte 311 trénerov, čo je o 75 % viac), z toho 238 II. stupňa (NŠZ uviedli v súčte 324 trénerov, čo je o 36 % viac), z toho 371 III. stupňa (NŠZ uviedli v súčte 421 trénerov, čo je o 13 % viac), z toho 254 IV. stupňa (NŠZ uviedli v súčte 155 trénerov, čo je o 39 % menej) a 181 trénerov V. stupňa (NŠZ uviedli v súčte 149 trénerov, čo je o 18 % menej). Podľa vzdelania má najviac – 753 trénerov vysokoškolské vzdelanie, stredoškolské vzdelanie má 481 trénerov a 11 má základné vzdelanie. Väčšina trénerov – 445 pracuje v ÚTM ako dobrovoľník, 306 trénerov pracuje na dohodu, 241 ako živnostník a 212 trénerov je priamo zamestnaných v ÚTM. Počet zaradených športovcov v ÚTM na jedného trénera je 16.

Z údajov poskytnutých ÚTM vyplýva, že celkový rozpočet ÚTM je v sume 11 391 163 eur, priemerná suma nákladov na jedného športovca v ÚTM za rok je 588 eur. Počet umiestnení športovcov ÚTM do ôsmeho, resp. dvanásteho miesta na významných podujatiach mládeže, resp. dospelých je 316. Priemerná teoretická cena úspešného výsledku na jeden rok je teda 36 047 eur. Najviac výdavkov na činnosť ÚTM zo sumy 11 391 163 eur tvoria mzdy trénerov vrátane odvodov (3 825 935 eur).

Zvyšovanie odbornosti trénerov v ÚTM sa najčastejšie uskutočňuje samoštúdiom a školeniami organizovanými NŠZ, ktoré väčšinou nestanovujú povinnosť trénerom zvyšovať si svoju odbornosť.

ÚTM ďalej uviedli, že najčastejšie sa na riadení ich útvaru podieľa športový klub, NŠZ a škola. Vyšší územný celok (ďalej len „VÚC“) – zriaďovateľ športových škôl, sa na riadení ÚTM podieľa len nepatrne. S úrovňou tréningových podmienok je väčšina ÚTM spokojná, najnižšie hodnotenie dostali materiálne podmienky za personálnymi a priestorovými podmienkami.

Najčastejším spôsobom získavania športovcov do ÚTM je cieľný výber, ÚTM pri výbere takmer vôbec neprihliadajú na finančné možnosti rodičov. Najčastejšími kritériami pre zaradenie do ÚTM sú aktuálny zdravotný stav, testy všeobecnej a špeciálnej výkonnosti a aktuálna športová výkonnosť. Menej sa prihliada na ostatné vyšetrenia, najmenšiu váhu má rodinná anamnéza.

Za najlepšie opatrenie, ktoré by mohlo skvalitniť výber do ÚTM, považujú útvary jednotnú metodiku zo strany zväzov, spracovanie koncepcie výberu, zavedenie kritérií a spracovanie modelu reprezentanta do 23 rokov. Za najväčšie prekážky vo vlastnej činnosti (existencii), považujú ÚTM okrem nedostatku financií aj nízku úroveň všeobecnej a špeciálnej pohybovej výkonnosti detí a nedostatočný záujem o športové odvetvie.

Zaujímavý rozdiel v odpovediach, ktoré uviedli ÚTM je, že do riadenia ÚTM najviac zasahuje športový klub, na druhom mieste je NŠZ. Pri hodnotení ich činnosti je na prvom mieste NŠZ a na druhom mieste je športový klub. Čiastočne hodnotia činnosť ÚTM aj ich zriaďovatelia. Hodnotenie činnosti ÚTM bolo najviac zamerané na obsah tréningového procesu, organizáciu a riadenie útvaru a personálne zabezpečenie. Kontrolu a hospodárenie ÚTM v prevažnej miere kontroluje zriaďovateľ a NŠZ. Väčšina ÚTM uviedla, že je od ich útvaru každoročne vyžadované samohodnotenie ich činnosti.

Z priemerných počtov umiestnení do ôsmeho miesta v kategórii mládeže a do 12. miesta v kategórii dospelých za rok 2014 vyplynulo, že z celkového počtu 19 374 športovcov je úspešných 415, t. j. 2,14 % (1:47 športovcov). Po odrátaní výsledkov v turnajoch olympijských nádejí je pomer úspešnosti práce ÚTM len 1,63 % (1:61 športovcov).

Zdravotné zabezpečenie športovcov ÚTM v danom športovom odvetví väčšina útvarov vyhodnotila ako nedostatočné a spoluprácu ÚTM s telovýchovným lekárom vyhodnotila ako jednorazovú. Počet základných lekárskejších prehliadok u telovýchovného lekára na jedného športovca za rok vychádza na hodnotu 0,8. Počet základných lekárskejších prehliadok u iného ako telovýchovného lekára vychádza na hodnotu 0,46 na jedného športovca.

Za rozhodujúce, aby nastali kvalitatívne zmeny v oblasti výberu a prípravy športových talentov tieto uviedli na prvom mieste financovanie ÚTM, zlepšenie materiálnych podmienok, ohodnotenie trénerov ÚTM, odbornú prípravu trénerov mládeže, metodiku tréningového

procesu, zdravotné zabezpečenie športovcov, hodnotenie činnosti, skvalitnenie procesu výberu do ÚTM, organizáciu a riadenie ÚTM a ich kontrolu. Ďalej za rozhodujúce „iné“, ktoré neboli v možnostiach dotazníka ÚTM uviedli, že za rozhodujúce považujú centrálny výber športových talentov na základných školách, financovanie športu, vytvorenie spádových centier ÚTM, komplexnú koncepciu športu, motivovanie rodičov a firmy, aby vkladali finančné prostriedky do športovania napr. prostredníctvom odpočítateľnej položky z dane, atď.

3. Návrh systému starostlivosti o športovo talentovanú mládež

Zámerom ministerstva, v spolupráci s národnými športovými zväzmi, školami, samosprávnymi orgánmi obcí a krajov je, aby bolo umožnené čo najväčšiemu počtu detí venovať sa športovým aktivitám pod odborným vedením kvalifikovaných učiteľov telesnej výchovy a trénerov športových klubov. V súlade s prioritami v oblasti štátnej športovej reprezentácie vytvoriť efektívny systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež, ktorý bude schopný pripravovať športovcov pre potreby štátnej športovej reprezentácie a bude pružne reagovať na jej meniace sa potreby.

Novým aspektom vo výbere športovo talentovanej mládeže je aj nový pohľad štátu na problematiku elitného športu. V programovom vyhlásení vlády SR na roky 2012-2016 sa uvádza, že **vláda presadí vytváranie podmienok na prípravu športových talentov a predloží novú koncepciu práce s talentovanou mládežou.**

V rámci tejto koncepcie je potrebné zdôrazniť, že jednu z najdôležitejších úloh v tomto systéme plní nepochybne **rodina**, ktorá má jedinečný podiel medzi činiteľmi, ktoré zohrávajú úlohu v orientácii dieťaťa na šport (MEDEKOVÁ 2002)¹⁰ a to hlavne v prenose biologických predpokladov (somatických, motorických, psychických), ďalej vo váhe sociálneho dedičstva (výchova, ranné pohybové stimuly, napodobňovanie rodičov, súčasť životného štýlu, hygienické návyky, hodnotový systém, formovanie vlastností osobnosti. Rodina vytvára sociálne zázemie športovcovi, zabezpečuje finančné a materiálne podmienky, určuje životný štýl a spolupracuje pri riadení športovej prípravy svojho dieťaťa.

Demografický vývoj jasne naznačuje trend, ktorý v zásadnej miere ovplyvňuje kvalitu populácie a možnosti stratifikovaného výberu detí s predpokladmi budúcej úspešnosti v širokom diapazóne spoločenského života. Evidentným signálom je stav detskej a mládežníckej populácie nielen na Slovensku, ale aj v susedných krajinách. Je potrebné si priznať, že štátna politika nie vždy reflektuje na prvý pohľad banálnu skutočnosť o potrebe pohybovej aktivity ako prevencie nárastu počtu obéznych detí, s čím bezprostredne súvisí rozšírenie civilizačných ochorení. Rôzni autori uvádzajú, že počet športujúcich detí sa oproti roku 1987 znížil o 30%. Toto priamo ohrozuje program štátnej politiky, ktorá zahŕňa aj reprezentáciu štátu na rôznych úrovniach. Najviditeľnejšou je sféra športovej reprezentácie, ktorej úspešnosť je podmienená primárnym výberom v detskom a žiackom období. Na

¹⁰ MEDEKOVA, H. 2002. Determinanty pohybovej aktivity detí a mládeže. In: Vybrané aspekty pohybovej činnosti obyvateľov SR. Bratislava: FTVŠ UK, 2002.

základe toho sa stáva významnou indikácia, na ktorý šport má dieťa pohybové predpoklady, ktoré je možné nazvať ako štruktúrou talentovanosti. V súčasnosti nielen v Slovenskej republike, ale aj vo svete neexistuje ucelený systém evaluácie jednotlivca, ktorý by umožňoval diagnostikovať predpoklady pre určité športové zameranie.

V súvislosti s celoplošným testovaním detí, ako aj úlohou rodiny pri výbere a príprave detí do športovej prípravy bude zachovaný princíp vypočutia a zohľadnenia názoru samotného dieťaťa v zmysle č. 12 Dohovoru o právach dieťaťa¹¹.

3a) Identifikácia talentov ako súčasť štátnej politiky v oblasti športovej úspešnosti

Požiadavka posúdenia možnej perspektívy športovca už v rannom veku kladie extrémne nároky na diagnostické prostriedky, kvalitu hodnotenia a minimalizáciu chybných predikcií. Na základe toho je celá oblasť identifikácie talentov veľmi zložitou činnosťou, ktorá si vyžaduje vysokú mieru erudovanosti, dôkladné inštitucionálne zabezpečenie a dobrú nadväznosť ďalších oblastí športového tréningu. Jednou z významných súčastí výberového procesu je cieľ, pre ktorý sú daní jedinca vyhľadávaní a vyberaní. Výber talentov nie je homogénny proces, môže sa veľmi významne odlišovať v zámeroch, pre ktoré experti športovcov vyhľadávajú. Je možné rozlíšiť tri základné roviny výberu športovcov:

- **stanovenie a určenie vhodného jednotlivca pre konkrétnu športovú disciplínu** - posúdenie primárnych predpokladov. Toto posúdenie môže byť:
 - vo všeobecnej rovine – napr. výber pre plávanie, atletiku, športové hry,
 - v špeciálnej rovine – výber pre šprinty, či vrhy, pre krauliarske, či prsiarske disciplíny.
- **identifikácia a stanovenie predpokladov pre dosiahnutie maximálnej výkonnostnej úrovne v danej disciplíne** – sleduje sa len hľadisko výkonnostné a predikujú sa možnosti daného jednotlivca z hľadiska absolútnej výkonnosti. Vybraní sú len jedinca s najvyššou mierou perspektívy. Týmto spôsobom sú zvyčajne vybraní jedinca napr. do športových centier mládeže.
- **výber jednotlivca do konkrétneho tímu** – v tejto rovine nemusí platiť pravidlo výberu najlepšieho či najperspektívnejšieho jedinca, ale tréner či expert vyberie toho, kto najviac zapadá do koncepcie vrcholového športového výkonu.

Preto, za jednu z najdôležitejších úloh pre ministerstvo, v spolupráci s verejnými vysokými školami športového zamerania a NŠC, považujeme celoštátne testovanie detí vo veku 6 – 7 rokov a identifikáciu ich športového talentu, ďalej kontrolné testovanie športového talentu vo veku 9 rokov dieťaťa a celoštátny zber údajov z testovania, ktorého výsledky budú verejne prístupné a zároveň môžu byť využité nielen pre výber športových talentov, ale aj pre výskumnú činnosť zdravotného stavu a kondície detskej populácie v SR. Začiatok realizácie uvedeného projektu je plánovaný v roku 2015, ukončenie projektu sa plánuje s výhľadom do roku 2018 a následne by mala prebiehať celoplošná identifikácia športových talentov a zber údajov v rámci Slovenskej republiky. Spracúvanie osobných údajov športových talentov,

¹¹ https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/dohovor_o_pravach_dietata.pdf

prípadne jej zákonných zástupcov, či iných fyzických osôb bude vykonávané v súlade so zákonom č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 84/2014 Z. z. Predbežné náklady na projekt na tri roky sa predpokladá približne vo výške 150 000 eur. Projekt bude realizovaný v súlade s platným právnym poriadkom SR a bude riešený verejnou súťažou. Podrobnosti projektu uvádzame v prílohe 1.

3b) Návrh štruktúry útvarov starostlivosti o športovo talentovanú mládež

Štruktúru útvarov športovo talentovanej mládeže budú aj v budúcnosti tvoriť útvary v školskom systéme, zväzovom systéme a rezortné športové strediská.

- A. Základnou úrovňou útvarov a podhubie pre výber športovo talentovanej mládeže budú v budúcnosti tvoriť športové strediská, ktoré budú môcť v súlade s návrhom zákona o športe zriaďovať samosprávne kraje a obce v spolupráci so športovým zväzom a športovým klubom pod vedením športového odborníka. Vyššou základňou úrovňou útvarov v budúcnosti budú ŠT v základných školách. Športové triedy na stredných školách nebudú zriaďované, vzhľadom na to, že po 15 roku talentovaní športovci budú zaradení buď vo zväzových útvaroch, alebo budú žiakmi strednej športovej školy. ŠT budú zriaďované len na základných školách, môžu byť zmiešané pre chlapcov a dievčatá, budú zriaďované z viacerých športových odvetví. Tréneri športovej prípravy by mali byť finančne motivovaní NŠZ a mali by byť zamestnancami školy. Zriaďovateľ bude zodpovedať za materiálno – technické podmienky, škola za organizáciu vyučovacieho procesu a patronátny športový klub za zabezpečenie účasti na športových súťažiach. Zriaďovanie ŠT bude upravené prísnejšou legislatívnou reguláciou zo strany štátu. Do praxe ministerstvo zavedie zmluvy o vzájomnej spolupráci a úlohách pri zabezpečovaní činnosti ŠT medzi zriaďovateľom, športovým klubom a NŠZ. Vzor zmluvy pripraví ministerstvo.
- B. Vyššiu úroveň útvarov budú tvoriť centrá talentovanej mládeže zriaďované NŠZ, taktiež zriadené na zmluvnej báze, medzi NŠZ a príslušným športovým klubom s CTM. Vyšším školským útvarom budú športové školy, ktoré v budúcnosti budú pretransformované so športových gymnázií na stredné športové školy. Navrhovaná transformácia by mala nadobudnúť účinnosť k 1. januáru 2019. Stredná športová škola (ďalej len „SŠŠ“) bude vnútorne diferencovaná stredná škola, ktorá bude pripravovať žiakov so športovým nadaním v štvorročnom vzdelávacom programe alebo najmenej v trojročnom a najviac štvorročnom vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania. Okrem úplného stredného všeobecného vzdelania bude poskytovať stredné odborné vzdelanie a tiež úplné stredné odborné vzdelanie, podľa potrieb športovej praxe. Pri prijímacom konaní na SŠŠ bude podmienkou pre uchádzača predložiť k prihláške potvrdenie národného športového zväzu, že je v zozname talentovaných športovcov.
- C. Najvyššiu úroveň útvarov budú tvoriť rezortné športové strediská - Národné športové centrum v rezorte školstva, Vojenské športové centrum Dukla Banská Bystrica v rezorte

obrany a Športové centrum polície v rezorte vnútra. Vzhľadom na odborné, materiálne a sociálne zázemie, ktoré dokážu, v rámci svojich možností, vytvárať rezortné športové strediská pre športovcov reprezentantov, je efektívne, ak pri týchto reprezentantoch môžu trénovať a využívať tieto podmienky aj mladí, talentovaní športovci. V súlade s návrhom zákona o športe bude Vláda SR (ďalej len „vláda“) riadiť a koordinovať ministerstvá (školsťva, vnútra a obrany) pri plnení úloh v oblasti športovej reprezentácie v rezortných športových strediskách. Za týmto účelom ustanoví nariadením vlády SR jednotné pravidlá pre zaraďovanie a vyradovanie jednotlivých športov, športovcov a športových odborníkov do rezortných športových stredísk. Ďalej vláda zabezpečí vzájomnú spoluprácu rezortných športových stredísk, poskytovanie zdravotnej starostlivosti, testovanie športovcov, ako aj ekonomické zabezpečenie starostlivosti o športovcov a športových odborníkov v rezortných športových strediskách.

Schému systému starostlivosti o športovo talentovanú mládež uvádzame v prílohe 2.

3.c) Športy v systéme starostlivosti o športovo talentovanú mládež

Za ostatné tri roky Slovenská republika (ďalej len „SR“) dosiahla dobré výsledky v mládežníckych kategóriách na významných medzinárodných športových súťažiach (MEJ, ME U, MSJ, MS U, OHM, EYOF, GS). V roku 2014 získala SR v individuálnych športoch 15 zlatých medailí (z toho olympijské športy - 1), 19 strieborných medailí (z toho olympijské športy - 4) a 29 bronzových medailí (z toho olympijské športy - 8). V kolektívnych športoch získala SR 3 zlaté medaily v neolympijských športoch. Pre porovnanie v roku 2013 v individuálnych športoch to bolo 26 zlatých (z toho olympijské športy - 9), 15 strieborných (z toho olympijské športy - 2) a 7 bronzových (z toho olympijské športy - 2). V kolektívnych športoch sme v roku 2013 nezískali žiadnu medailu. V roku 2012 získala SR v individuálnych športoch - 15 zlatých (z toho olympijské športy - 4), 15 strieborných (z toho olympijské športy - 1) a 7 bronzových (z toho olympijské športy - 4). V kolektívnych športoch sme v roku 2012 nezískali žiadnu medailu.

Z uvedeného vyplýva, že v posledných rokoch získavame medailové umiestnenia hlavne v neolympijských športoch a najmenej v kolektívnych športoch. Preto je nevyhnutné nastaviť zámery a hlavne financovanie športu tak, aby boli motivované športy, ktoré sú úspešné v mládežníckych kategóriách na významných medzinárodných športových podujatiach.

3.d) Financovanie systému starostlivosti o športovo talentovanú mládež

Financovanie systému starostlivosti o športovo talentovanú mládež bude zabezpečené z viacerých zdrojov:

- z verejných zdrojov MV SR, MO SR (rezortné športové strediská) a ministerstva,
- z verejných zdrojov samospráv,
- zo súkromných zdrojov (rodičia a sponzori),
- zo zdrojov národných športových zväzov,
- zo zdrojov športových klubov.

Finančné prostriedky poskytované ministerstvom na športovo talentovanú mládež budú poskytované uznanému športu ako finančný príspevok z Programu 026. Príspevok uznanému športu bude priamo úmerný pridanej hodnote uznaného športu pre Slovenskú republiku a vypočíta sa podľa vzorca na základe parametrov, ktoré vyjadrujú záujem o uznaný šport v Slovenskej republike a v zahraničí, dosiahnuté športové výsledky športovcov alebo družstiev v kategórii dospelých a v kategóriách mládeže a počet aktívnych športovcov vo veku do 18 rokov.

Z vypočítaného príspevku bude môcť NŠZ vyčleniť ľubovoľný objem prostriedkov na podporu športových talentov podľa potrieb NŠZ. Pri svojom rozhodnutí bude musieť NŠZ zvoliť takú stratégiu, aby sa investované prostriedky premietli do čo najlepších výsledkov v mládežníckych kategóriách, nakoľko tieto budú mať vplyv následne na výšku celkového príspevku, ktorý bude automaticky vypočítaný na základe dosiahnutých športových výsledkov v príslušnej mládežníckej kategórii.

3.e) Zdravotné zabezpečenie a výživa športovcov

Z údajov získaných z dotazníkov o zdravotnom zabezpečení športovcov v ÚTM sme získali informácie, že zdravotné zabezpečenie mladých športovcov je nedostatočné. Niektoré prípady o úmrtiach mladých športovcov zo zahraničia sú výstrahou a tieto skúsenosti nie je možné podceňovať, preto, aj v súlade s pripravovaným zákonom o športe, bude potrebné legislatívne upraviť pravidelné telovýchovno-lekárske prehliadky u všetkých registrovaných športovcov, minimálne jedenkrát ročne.

Do zdravotného zabezpečenia mladých športovcov sa odporúča NŠZ zakomponovať výživovú politiku štátu pre žiakov športových tried a športových škôl z hľadiska finančnej podpory školského stravovania a navýšenia podľa odporúčaných výživových dávok schválených vo Vestníku MZ SR Číslo: HDM/5238/16209/2011, ktoré tvoria prílohu 3. Dôležitou súčasťou prevencie chronických ochorení predovšetkým u športovcov je vhodný pitný režim, ktorý navrhujeme riešiť v rámci stravovania, ale aj samostatne počas tréningových procesov. Zdrojom financovania môžu byť aj príspevky NŠZ na športovú prípravu mladých športovcov, ktoré budú poskytované ministerstvom v rámci podpory športovo talentovanej mládeže NŠZ.

3.f) Vzdelávanie mládežníckych trénerov

Získavanie odbornej spôsobilosti v oblasti športu v trénerských kvalifikáciách budú zabezpečovať naďalej verejné vysoké školy (IV. a V. kvalifikačný stupeň) v rámci formálneho vzdelávania a NŠZ (I., II. a III. kvalifikačný stupeň) v rámci neformálneho vzdelávania. V rámci formálneho vzdelávania bude možné získať kvalifikáciu trénera I., II. a III. stupňa aj na stredných športových školách, ale aj na verejných vysokých školách. NŠC bude ďalej zabezpečovať semináre, workshopy a školenia za účelom získania nových poznatkov a moderných tréningových metód v športovej príprave mladých športovcov. Ďalej bude zabezpečovať publikačnú činnosť venovanú vedám o športe a športovému tréningu. Antidopingová agentúra Slovenskej republiky bude v súlade so svojím poslaním a cieľmi

zabezpečovať vzdelávanie športovo talentovanej mládeže a trénerov mládeže v oblasti antidopingu.

4. Záver

Súčasný vrcholový šport je charakteristický rýchlym rastom športových výkonov, úzkou špecializáciou a neustálym zdokonaľovaním systému športovej prípravy športovcov, vrátane veľkej pozornosti špecializovanému výberu talentov. Problematika starostlivosti o športovo talentovanú mládež si preto vyžaduje náležitú pozornosť, fungujúci efektívny systém financovania, ktorý môžeme zabezpečiť iba spoločným úsilím a spoluprácou štátu, športových organizácií, samosprávnych orgánov a taktiež politikov.

Vo vzdelávaní a v športovej príprave je potrebné tiež brať do úvahy podnety, ktoré majú významný vplyv na športovú kariéru športovcov a ich hodnotové vzory. Profesionálni športovci sú jedným z mála relevantných vzorových podnetov, čo vyplynulo aj z výskumu, ktorý bol realizovaný v roku 2011 a 2012 v SR¹². Z hľadiska atraktívnosti vzorov majú u mnohých dospievajúcich najväčšiu príťažlivosť, pričom k oceňovaným atribútom nepatrí iba atraktívny zovňajšok či záujem o špičkové športové výkony. Časť mladých ľudí ako pozitívne vzorový podnet hodný nasledovania vníma okrem nadania a talentu aj spoločenskú zodpovednosť, vytrvalosť, cieľavedomosť a úprimnosť. Mimoriadne pozitívne je hodnotená skromnosť spojená so štedrosťou, úsilie športovca pomáhať v rámci rôznych charitatívnych projektov a iniciatív, pri organizácii zbierok, pomoci mladým športovým talentom a podobne.

Šport je dynamické a rýchlo rastúce odvetvie s podceňovaným makroekonomickým dosahom, ktoré môže prispieť k vytváraniu pracovných miest, môže slúžiť ako nástroj miestneho a regionálneho rozvoja, obnovy miest alebo rozvoja vidieka. Šport napomáha rozvoju cestovného ruchu a môže stimulovať modernizáciu infraštruktúry a vznik nových partnerstiev na financovanie športu. Hoci o hospodárskom význame športu neexistuje dostatok spoľahlivých a porovnateľných údajov, bol tento význam potvrdený štúdiami a analýzami vnútroštátnych účtovných dokladov, ziskov z veľkých športových podujatí a nákladov spôsobených nečinnosťou vrátane starnutia obyvateľstva. Zo štúdie, ktorá bola predložená počas rakúskeho predsedníctva v roku 2006, vyplynulo, že šport v širšom význame vygeneroval v roku 2004 pridanú hodnotu v objeme 407 miliárd eur, ktorá zodpovedala 3,7 % HDP EÚ, a pracovné miesta pre 15 miliónov ľudí, teda 5,4 % pracovnej sily¹³. Tento príspevok športu by sa mal v politikách EÚ zviditeľňovať viac a propagovať, najmä v oblasti získavania zdrojov pre šport, ktoré by mali byť použité aj na prípravu športovo talentovanej mládeže. Investície do prípravy mladých talentovaných športovcov a športovkyň v kvalitných podmienkach a podpora mládežníckeho športu, je v súčasnosti kľúčová pre trvalo udržateľný rozvoj športu na všetkých úrovniach.

Preto je aj ambíciou tejto koncepcie pomôcť vytvoriť efektívny a fungujúci systém, v rámci podmienok Slovenskej republiky, ktorý nám v budúcnosti môže priniesť úspechy našich elitných športovcov na významných medzinárodných športových

¹² <https://www.iuventa.sk/sk/Vyskum-mladeze/Vyskumy-katalog-dat/2013/Vplyvy-medialnej-komunikacie-na-nove-vzory-mladeze.alej>

¹³ D. Dimitrov/C. Helmenstein/A. Kleissner/B. Moser/J. Schindler: Die makroökonomischen Effekte des Sports in Europa, Studie im Auftrag des Bundeskanzleramts, Sektion Sport, Wien, 2006

podujatiach, zviditeľniť tak Slovenskú republiku na medzinárodnej scéne a získať nové hodnotové vzory pre našu mladú generáciu.

5. Návrh opatrení

Ministerstvo s cieľom zefektívnenia a skvalitnenia činnosti útvarov športovo talentovanej mládeže navrhuje tieto opatrenia:

1. Realizovať projekt „Identifikácie talentov ako súčasť štátnej politiky v oblasti športovej úspešnosti“ podľa prílohy 1 materiálu a zaviesť celoplošné testovanie detí vo veku 6 – 10 rokov, výsledky testovania sprístupniť verejnosti a NŠZ.
T: do 31.12.2020
Z: MŠVVaŠ SR
2. V zákone o športe legislatívne upraviť vzdelávanie na strednej športovej škole a v športovej triede na základnej škole.
T: do 31.12.2015
Z: MŠVVaŠ SR
3. Pripraviť nariadenie vlády SR k vzájomnej spolupráci a činnosti rezortných športových stredísk v súlade s princípmi Koncepcie práce so športovo talentovanou mládežou na roky 2015 – 2020 a zákonom o športe.
T: k termínu účinnosti zákona o športe
Z: MŠVVaŠ SR, MV SR, MO SR
4. V spolupráci s Ministerstvom zdravotníctva SR pripraviť všeobecne záväzný právny predpis o zdravotných výkonoch, ktoré budú súčasťou lekárskej prehliadky talentovaných športovcov.
T: k termínu účinnosti zákona o športe
Z: MŠVVaŠ SR
5. V spolupráci so Slovenským paralympijským výborom a inými športovými organizáciami, ktoré združujú zdravotne postihnutých športovcov, zabezpečovať rozvoj osobnosti a športového talentu športovcov so zdravotným postihnutím.
T: priebežne do roku 2020
Z: MŠVVaŠ SR
6. V spolupráci s národnými športovými zväzmi podporovať športovo talentované deti a mládež zo sociálne znevýhodneného prostredia a športovo talentované deti a mládež v náhradnej inštitucionálnej starostlivosti.
T: priebežne do roku 2020
Z: MŠVVaŠ SR

7. Pripraviť vzor zmluvy pre činnosť športových tried a zväzových útvarov športovo talentovanej mládeže.

T: do 30.06.2016

Z: MŠVVaŠ SR a NŠZ

8. Zriadiť oddelenie športovo talentovanej mládeže pri NŠC s cieľom zberu analytických údajov a metodického usmerňovania útvarov športovo talentovanej mládeže.

T: do 31.12.2016

Z: NŠC

9. Vytvárať priestorové podmienky pre činnosť športovo talentovanej mládeže na základných školách a stredných školách a umožniť využívanie športových areálov deťom a mládeži do 18-tej hodiny najviac za náklady s tým spojené.

T: priebežne do roku 2020

Z: obce, mestá a VÚC

10. Oceňovať mládežníckych trénerov za dosiahnuté športové výsledky mladých športovcov a osobností, ktoré sa zaslúžili o propagáciu a rozvoj príslušného športu.

T: priebežne do roku 2020

Z: NŠZ

11. Hodnotiť systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež pravidelne po letných olympijských hrách/ letných paralympijských hrách a zimných olympijských hrách/zimných paralympijských hrách a informáciu s hodnotením predkladať na rokovanie vlády SR.

T: priebežne do roku 2020

Z: MŠVVaŠ SR

Použité skratky:

MEJ – Majstrovstvá Európy juniorov

ME U – Majstrovstvá Európy v príslušnej vekovej kategórii

MSJ – Majstrovstvá sveta juniorov

MS U - Majstrovstvá sveta v príslušnej vekovej kategórii

OHM – Olympijské hry mládeže

EYOF – Európsky mládežnícky olympijský festival

GS – Grand Slam – séria turnajov v individuálnych športoch

ŠŠI – Štátna školská inšpekcia